

**МИНИСТЕРСТВО НА
ПРАВОСЪДИЕТО И ПРАВНАТА
ЕВРОИНТЕГРАЦИЯ
N**

**ДО
КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**

С Т А Н О В И Щ Е

на

**ВАСИЛ ГОЦЕВ - министър на правосъдието и
правната евроинтеграция
по Конституционно дело N 7/1998 г.**

УВАЖАЕМИ ГОСПОДА КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

С определение от 19.03.1998 г. Конституционният съд е допуснал за разглеждане по същество искането на 50 народни представители от 38-то Народно събрание за установяване на противоконституционност на разпоредбите на чл.349, ал.2 и 3 от НПК, създадени с § 20 от Закона за изменение и допълнение на НПК (ДВ, бр.21 от 20.02.1998 г.).

Считам, че искането е неоснователно и следва да бъде отхвърлено по следните съображения:

1. Параграф 20 от ЗИДНПК не противоречи на разпоредбите на чл.119, ал.1, чл.121, ал.1 и 2 и чл.124 от Конституцията на Република България (КРБ).

Вносителите на искането поддържат, че § 20 (чл.349, ал.2) ЗИДНПК противоречи на чл.119, ал.1 КРБ, защото изключвал триинстанционното производство в случаите, когато на подсъдимия е наложено наказание глоба в размер до 500 000 лв., а с това нарушавал и

правото на защита, както и принципа за установяване на обективната истина по делото - чл.121, ал.2 КРБ.

Действително, триинстанционното съдебно производство се основава на разпоредбата на чл.119, ал.1 КРБ. Това обаче съвсем не означава, че всички присъди и решения на въззивния съд подлежат задължително и на касационно обжалване пред Върховния касационен съд (ВКС).

Разпоредбата на чл.349 ал.2 НПК е в съответствие с нормите на международното право, които по силата на чл.5 ал.4 КРБ, са част от вътрешното право на страната. Така например, съгласно чл.2 т.2 от Седмия протокол към Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи, от правото на всяко лице, признато от съда за виновно в извършването на престъпление да обжалва пред висшестоящ съд се допускат изключения, когато се отнася:

- а) до несъществени престъпления, определени от закона;
- б) когато съответното лице е било осъдено в първа инстанция от най-висшия съд в държавата;
- в) признато е за виновно и е осъдено в резултат на жалба срещу неговото освобождаване.

Разпоредбата на чл.349 ал.2 НПК съставлява изключение от принципа на триинстанционното производство по наказателни дела. Това изключение обаче, не обезсмисля принципа, защото:

- а) по всички останали наказателни дела от общ характер триинстанционното производство е гарантирано;
- б) случаите, в които се налага като самостоятелна санкция глоба до 500 хил. лв. или същата е алтернативна санкция, се свеждат предимно до делата от частен характер или до някои видове престъпни състави от общ характер с по-ниска степен на обществена опасност, предвидени в особена част на Наказателния кодекс.

Тук е мястото да се посочи, че на нашето наказателнопроцесуално право е било познато подобно законодателно разрешение. Така, съгласно чл.517, ал.2 от Закона за наказателното съдопроизводство (в редакцията му до 14.01.1948 г.), присъдите на областните съдилища като въззивна инстанция са подлежали на обжалване по касационен ред пред ВКС, с изключение на ония, които са постановени:

а) за престъпни деяния, за които е предвидено наказание запусане или глоба не повече от 10 хил. лв., и когато с тези присъди се постановява конфискация или се присъжда обезщетение за сума, не по-голяма от 10 хил. лв. по отделно;

б) за престъпни деяния, които се преследват по тѣжба на потърпевшия, оттеглянето на която прекратява наказателното преследване.

Видно от цитирания текст, присъдите по наказателни дела от частен характер изрично са били изключени от касационно обжалване, нещо, което предвижда новата разпоредба на чл.349 ал.1 НПК. Срецу това разрешение вносителите на искането не възразяват.

2. Искането за обявяване на противоконституционност на § 20 ЗИДНПК, не държи сметка за същността на касационното производство.

Правомощията на касационната инстанция са свързани с характера на извършваната от нея проверка, която е насочена към установяване правилността на приложението на закона, а не към правилността на установяването на фактите и обстоятелствата по делото. Касационната инстанция не преценява фактите по делото. Тя изхожда от установената от инстанцията по същество фактическа обстановка. Преди делото да постѣпи в касационния съд, фактическата обстановка е могла да бѣде изяснена чрез двойна проверка от двете инстанции по същество - първата инстанция и въззивната инстанция. Касационният съд не може да допуска нови доказателствени материали и

не може да провежда съдебно следствие. При наличието на въззивна инстанция не се налага ВКС да навлиза в обсъждане обосноваемостта на изводите на по-долния съд, както и в проверка на истинността и пълнотата на фактическите положения, приети от последния за установени по делото. Следва да се отбележи, че у нас чистата касация е съчетана с едно служебно ревизионно начало в разумни граници. За разлика от уредбата отпреди 1948 г., съгласно чл.350, ал.2 НПК касационният съд може да отмени обжалваната по касационен ред присъда и в необжалваната ѝ част, както и по отношение на подсъдимите, които не са я обжалвали. Освен това, не е предвидено ВКС да разглежда дела по същество, в т.ч. и делата за престъпления, извършени от висши държавни служители, съдии, прокурори и следователи. На трето място, сред касационните основания фигурира и явната несправедливост на наложеното наказание. Всичко това показва, че ВКС ще съсредоточи своята дейност изцяло върху упражнявания от него върховен съдебен надзор за законност.

Вносителите на искането поддържат, че § 20 от ЗИДНПК противоречи на принципа за "обективната" истина. Най-напред, Конституцията на Република България от 1991 г., за разлика от Конституцията на НРБ от 1971 г., не квалифицира истината като обективна. И това съвсем не е случайно, без да е необходимо да се навлиза детайлно в теоретична разработка на понятията "обективна", "материална", "формална" истина. Само би трябвало да се изтъкне, че принципът за установяване на истината по чл.121 ал.2 от КРБ, търпи разумни ограничения предвид посочените по-горе особености на касационното производство - недопустимост, касационният съд да се произнася по въпроса за достоверността на доказателствата, да им дава оценка, да предрешава въпроса за доказаността на обвинението и вината на подсъдимия.

В заключение, по тази точка от искането на вносителите, евентуалните грешки, допуснати от инстанциите по същество в случаите, когато е наложено наказание глоба до 500 хил. лв., биха могли да бъдат отстранявани при условията и по реда на чл.362, ал.1, т.5 във връзка с чл.361, ал.1 от НПК. Наказателното производство може да бъде възобновено и по отношение на присъди и решения, непроверени по касационен ред, ако са били допуснати съществени нарушения по чл.352, ал.1, т.1-3 НПК.

3. Разпоредбата на чл.349, ал.3 НПК развива идеята за факултативна касация.

Новосъздадената разпоредба на чл.349 ал.3 НПК, предвижда възможност да не се образува касационно производство при наличие на хипотезите по т.1-3, и ако при разглеждане на делото и постановяване на съдебните актове не са допуснати нарушения по чл.352, ал.1, т.1-3 НПК. Последното изискване изрично не е предвидено от закона, но се извлича от разпоредбата на чл.358 ал.4 от НПК. Образуването на касационно производство е поставено в зависимост от преценката на касационната инстанция. Това, което обединява трите хипотези, е, че разглеждането на касационната жалба или протест в повечето случаи ще се окаже безпредметно. Предварителната преценка на касационната инстанция, довела до отказ да се образува касационно производство, по своята същност е равнозначна на касационно решение, с което би се потвърдил обжалваният акт на въззивната инстанция. Вярно е, че това разрешение е продиктувано от съображения за процесуална икономия, но в никакъв случай не е за сметка на процесуалните гаранции, а още по-малко в противоречие с конституционните принципи. Независимо, че не е предвидена подробна процедура, преценката по чл.349, ал.3 НПК във всички случаи ще бъде предшествана от проучване на касационната жалба и делото от съдия-докладчик; разпоредително заседание на тричленен съдебен състав относно основанията за образуване на касационно

производство, и мотивирано определение при евентуален отказ за образуване на касационно производство. Съдебната практика ще доразвие процедурата по чл.349, ал.3, т.1-3 НПК. Тук следва да се отбележи, както и по т.1 от искането, че в хипотезата на чл.349, ал.3, т.1 НПК се касае за маловажни или леко наказуеми престъпни състави с по-ниска степен на обществена опасност. В хипотезата на чл.349, ал.3, т.2 НПК, в случаите на т.нар. адхезионен процес, е въведен като критерий размерът на уважената претенция - до 600 хил. лв. поотделно. В този случай към гаранциите, които дава разглеждането на делото от въззивния съд в качеството му на втора по ред първа инстанция следва да се прибавят и привилегиите, които има пострадалият от престъплението, предявил граждански иск за обезщетение в наказателния процес, за претърпените вреди. В тази хипотеза деянието и вината на подсъдимия са установени с влязлата в сила присъда в наказателно-осъдителната ѝ част. Касационната инстанция ще проверява единствено справедливостта на присъденото обезщетение - чл.52 от Закона за задълженията и договорите. В същото време, ако искът за обезщетение е бил предявен по реда на Гражданско-процесуалния кодекс и е присъдено обезщетение в размер до един милион лева - съдебното решение безусловно не подлежи на касационно обжалване (чл.218а, б."а" от ГПК).

Хипотезата на чл.349, ал.3, т.3 НПК, е типичен пример, при който разглеждането на жалбата на подсъдимия от касационната инстанция се явява безпредметно. При първоначалното атакуване на присъдите с искане за утежняване положението на подсъдимия, касационният съд е върнал делото за ново разглеждане от въззивната инстанция, която е постановила същата, еднаква или по-благоприятна за него присъда. Подсъдимият се е възползвал от правото си на обжалване и неговата жалба е оставена без уважение, а е уважен протестът на прокурора. В този случай е безпредметно да се проверяват оплакванията, които веднъж са били предмет на касационна проверка. Ако ли пък подсъдимият

не е обжалвал първоначалната присъда или решение на въззивния съд, очевидно е останал доволен от съдебния акт. Подадената жалба срещу повторно постановения от въззивната инстанция акт би имала за предмет оплакванията, които подсъдимият е пропуснал да направи срещу първоначално постановения акт на въззивния съд.

4. Параграф 20 ЗИДНПК не противоречи на принципите по чл.121, ал.1 и чл.124 от КРБ.

Съображенията, изложени за същността на касационното производство, важат и за настоящия раздел. Принципът за равенство и състезателност на страните в съдебния процес намира проявление по всяко едно конкретно дело и е доразвит с редица норми на НПК (напр. чл.293-297). В този аспект следва да се разбира принципът, залегнал в чл.121, ал.1 от КРБ.

Що се отнася до осъществявания от ВКС върховен съдебен надзор за точно и еднакво прилагане на законите от всички съдилища, важат съображенията, изложени по-горе. Този надзор може да се упражнява както пряко, така и косвено - чрез издаване от ВКС на тълкувателни решения по приложение на закона, като са задължителни за съдилищата и органите на изпълнителната власт (чл.86 ал.2 от Закона за съдебната власт).

СП,ММ,ЮМ/СС

МИНИСТЪР:

/ВАСИЛ ГОЦЕВ/

